

mladá fronta

perlička
na dně

bohumil

hrabal

Bohumil Hrabal

Perlička na dně

Mladá fronta

Když jsem před lety poznal směr svého srdce, vydal jsem se do přátelského světa, podbíjel jsem kolejnice, byl výpravčím vlaku, nabízel životní pojistku, pracoval jako obchodní zástupce, dělník v ocelárně, balil starý papír, dělal kulisáka. To všechno jen proto, abych se umazal prostředím a lidmi a občas zažil tu ohromující událost, že jsem zahlédl na dně člověka perlu. Od té doby mám rád takové lidi, nad kterými se láme hůl a myjí ruce. Od té chvíle taky vím, že lidé, které mám rád, raději vypadají jako hrubiáni a šašci, než by z přirozené cudnosti ukázali svůj cit. Ale když já právě s takovými lidmi nejraději pracoval a žil! Vždyť někteří z nich, pod dojmem chvil anebo událostí, najednou si roztrhli košili a ukázali mi své srdce a já jsem viděl, že na něm mají diamantem napsáno to, nač myslí filozofové. Proto mám rád místa, kde je moc lidí, a kde se tedy soustruhuje mateřská řeč, vyrábějí nová slovíčka, zpřesňují slangy a dotahují mýty, kde se lidé hovorem navzájem vyptávají, kdo jsou anebo kým by se chtěli stát. A kdo zná lidi, ten ví, že to není jen tak, protože hovor, to je myšlenka, která vytéká z úst a směřuje k porozumění a tichu. Tak někdo žije pár vteřin, někdo ale celý život obchází kolem a hovoří a hovoří, ale dovnitř se ještě nedostal. Takového člověka mám nejradši, protože ten mě může potřebovat nejvíc. Copak víme, zda právě tenhle šaškovský hrubián se zítra neocitne v kouzlu kvalitativních proměn?

--večerní kurs

Už chvíli jsem stál na opuštěném rohu Valentinské a Veleslavínovy. Pak z Mariánského náměstí zahrnul motocykl a stočil to ke mně. Byla to ta dvěstěpadesátka jawa se dvěma řídítky. Ze zadního sedadla se lehce svezl instruktor a hned zkřehlými prsty vytáhl cigaretu. Než si zapálil, díval se chvilku vyčítavě na svého žáka, který pořád seděl na té mašině a kramflekem se snažil dát tam neutrální.

„Ještě to tam nemáte! Ještě ne, ani teď ne!“ brblal instruktor a cigareta se mu pohybovala v ústech. „No, dneska jste mi toho moc neukázal. Na těch křižovatkách, to je hrozný! A zhasněte světla! A hned mi řekněte, jaký máme pravidla křižovatek?“

„Jo, pane Fořtík,“ řekl mladík a hladil si vlasy ostříhané `a la amnestie, „já jsem z lednovýho kurzu a dneska už máme září. Já mám nějak zablokovanou hlavu. Mám to v sobě, ale říct to nedovedu.“

„Ale budete dělat zkoušky. To to pak musí letět. Tak se to ksakru naučím. Odpoledne přijdete ze šichty, tedy si vezmete instrukce a naučíte se to, ne?“

„No jo, ale když já přijdu, tak spím.“

„Tak se vyspíte, vyhájáte, ale jednou se přeci probudíte! A pak si vezmete předpisy, sakra, je toho pár stránek! Co děláte, když se vzbudíte?“

„Čtu... a teď mám prima věc. Jmenuje se to Zhovadilý doktor Quartz a sličná Zanonka. To vám je žužo čtení, jestli chcete, tak vám to přinesu...?“

„Nechte toho, hele, nechte, mám dobrou náladu. Tak si přečtěte sličnou Zanonu, ale co večír...?“

„Jo, to teprv nejde. Pane Fořtík, já vám mám holku, to vám je sajtna! Taková shora nadupaná mašina, nic těžkýho, shora štajrovaný ventily a pěknou vačku, vačkovou hřidel. Kluci jsou po ní celí tredéé, když spolu přijedeme na mý kejvačce na Sázavu..., vlastně.“

„Tak vy už jezdíte a ještě nemáte zkoušky? No těbůch.“

„Tak co mám, pane Fořtík, dělat? Od ledna už chodím do kursu a novou kejvačku mám v kůlně. Ještě do července jsem to vydržel. To aspoň v neděli, když doma nikdo nebyl, sundal jsem to veliký zrcadlo z pokoje, dal ho na dvůr, oblíkl jsem si přesný roucho a tím motocyklem jsem pořád najížděl do zrcadla a koukal jsem se, jak mi to sluší, a tak dlouho jsem na sebe cíhal do zrcadla, až jsem se neudržel a vyjel jsem si ven. A řeknu vám, že jsem to hned kalil a kdejakýmu vozidlu jsem dával šluka.“

„Dost, dost, neunavujte se a mě taky. Nehledě že jste si mohl mašinu zadřít. Ale tak si přijdete z randíčka, doma je hezky ticho, tak si vezmu ty předpisy. Co byste jinýho dělal tak pozdě večír?“

„A to já teprve okřívám, to teprve jsem čiloun. Poslouchám Mjunik a Luxemburk, poslouchám, jak černoši řádějí..., elektrický bendžo, elektrická kytara, trubka, basa a klavír jen jako šlágverk! Pojd'te jednou večer k nám! Bing Crosby a Grace Kellyová, Černý slavík Eartha Kittová a Louis Armstrong řečený Satchmo zpívají, až vám to drásá srdce!“

„Dost, dokouřil jsem, dost! Jednou snad si s vámi vyjedu na Sá-zavu, možná si k vám zajedu poslechnout dobrý džez, ale teďka jsem pořád váš učitel. Tak v sobotu si dáme ty dvě hodiny napo-sled. Ale dříve než otočíte klíčkem, odříkáte mi z paměti všechna pravidla křižovatek, jinak si za vás nesednu. Ovšem vy budete jez-dit dobře, nemáte hemy. Čím jste?“

„Knihař.“

„Bon, dejte mi legitimaci, ale jak povídám, z paměti! Teď mlu-vím vážně...“

„Našprtám, pane Fořtík, už kvůli vám našprtám. Jestli mi ne-píchne v bedně, tak vám všechno odříkám z paměti. A děkuju vám a dobrou noc!“

„Dobrou..., syčáku!“ zašeptal instruktor a podíval se na mě. „Vy jste Hrabal, co? A už máte taky motocykl?“

„Taky, pane Fořtík.“

„Už ale začínáte nějak šedivět. Že jste si vzpomněl na motorku tak pozdě?“

„Co dělat, pane Fořtík, nohy bolejí, ale rád chodím a vidím, a tak jsem si vymyslel čízu. Polníma pěšinkama, do lesa, hezky podle vody, která u nás voní jak roztržený rákos...“

„Hmmm, to není špatná představa. Ale já si ještě jednu vykouřím, je mi už zima. Tak opravdu jste na motocyklu nejezdil?“

„Ale ano..., s otcem! Ale pořád vzadu na tandemu, už odmala. První motorku jsme měli laurinku, tu, co se musela roztrapovat. A teď u toho byl ještě sajdkár a v něm brácha a matka, a když jsme kolikrát tu laurinku roztrapovali a ona chytla, už jsme neměli s tátou sílu na ni naskákat.“

„Víte, Hrabal, že takovou mašinu už ani nepamatuju? Ale půjdete ke zkouškám..., proč se používá na mazání olej?“

„Olejový film, viskozita.“

„Dobře. A co je to komprese?“

„To je poměr obsahu válce a obsahu spalovací komory.“

„No, to je ještě lepší, ale vzpomenete si na mne! Ti paťárové, co nic neumějí, budou jezdit jako bozi a vy se někde vyválíte. Ale z toho si nic nedělejte, protože umět začnete až pak..., až jednou pojedete na plný kapky, pořádně se vyválíte a zůstanete na světě. Pak teprve nagumujete na tý vaší číze ty pravý kilometry. Ale pan otec byl průkopník... a jezdí ještě?“

„Pořád, pane Fořtík, pořád. O ničem jiným se doma nemluví než o autech. Otec přesedlal na auta. Myslím, že táta si představuje i nebe jako planinu plnou aut a vraků, a až jednou umře, dostane v nebeské bráně vercajk a do věčnosti se bude moci v tom hrabat. Ale dřív? Ten nám dával zabrat. On byl otec tak trochu průvan a moje matka, tak jako každá matka, byla tak trochu na nervy, ale otec ji těšil: ‚Jen pojed', Maryško, ten vzduch, uvidíš, jak ti prospěje.‘ Tak jsme naskákali na mašinu, ale jen jsme předjeli něko-

lik potahů, už otec zapomněl na matčiny nervy a jen se přikrčil a vykřikl: ‚Targa Florio!‘ A už jsme to frčeli. Já jsem viděl matku jen v mlze, jak si tiskla bráchu na prsa a celou cestu prokřičela: ‚Francine, Francine, prokristapána, Francine!‘ Ale otec nepovolil. Tenkrát byla móda takovejch balonovejch plášťů... a ten se nadouval a dělal otci takovej hrb až ke mně na tandem.“

„To jste to, Hrabal, fofrovali po těch silnicích? Vždyť to muselo mít mizerný péra?“

„A jak! Kór já na tandemu. Ten měl tuplovaný pérování, speciální péra, to byl tandem dělanej na míru, protože ředitel, s kterým si otec někdy vyjel, vážil metrák. To mi věřte, pane Fořtík, že jsem krajinu viděl, jenom když jsme se rozjížděli nebo spravovali. Jinak jsem celou cestu slzel, krajina byla jako nakulmovaná, ty pole a lesy jen brněly.“

„Hmm... tedy váš pan otec byl těžkej grand, co?“

„U nás kluků ano, ale u matky ne. To když jsme někam dojeli a zastavili, tak místo abychom se těšili Babiččiným údolím nebo Českým rájem, tak já jsem zvracel a matka ležela v sajdkáře zvadlá a blábolila: ‚Proč jsem jen jezdila, proč jsem jen jezdila!‘ A jedla prášky. To bylo právě to, že matka si vybírala z takovýho vejletu jen všechny ty skutečnosti, který vedou do nemocnice nebo na hřbitov, a otec zase jen to, co vedlo rovnou na slavný závodistiš Targa Florio. Tak jsme se vždycky v krásný krajině dali dohromady, ale nazpátek to samý. Otec nejdřív slíbil a přísahal matce, že pojede pro rodinné potěšení, ale za čtvrt hodinky ho jízda inspirovala a už jsme letěli krajem zase jako přízraci. Totiž on se otec jinak nebavil.“

„Tak už jsem dokouřil. Vemte si to a pojedem!“ řekl instruktor.

Stáhl jsem motocykl ze stojanu a botkou ten stojan zacvakl do pér.

„Tak abysme si to zopakovali, Hrabal. Nejdřív otočíme klíček ve spínací skřínce a řazení rychlosti je tady trochu jinačí než na tý vaší čize.“

„Já ještě na ní nejezdím... Vždyt' nemám zkoušky.“

„Vím, ale teďka mluvím akademicky. Tedy, jednička nahoru, dvojka, trojka a čtyřka dolů, a když zasouváte rychlosti, lepší je to tam tak vcvaknout. A rozsviťte si světla!“

Našlápl jsem péráka, přehodil nohu a otočil hlavu.

„Už sedíte, pane Fořtík?“

„Už, ale vidíte, chcíplo vám to. Víc přidat plynu při rozjíždění, víc plynu a pomalu spouštět spojku. Tak to znovu našlápněte..., ale nechytne vám to!“

„A jo! Mám tam jedničku,“ zarděl jsem se, nártem jsem tam dal neutrální a pak nastartoval. Mašina zahřměla a já měl pocit, že se na mě dívá celá ta večerní Praha, i když zrovna nikdo nešel. A když jsem tam dal jedničku, sladce se se mnou zatočil svět.

Pan Fořtík se za mnou naklonil a šeptal mi: „Jen, Hrabal, klid..., přidejte plyn, teď se otočte, jestli něco nejede za námi..., ukažte rukou, že se zapojujete do proudu..., a pouštět spojku... tak, a teď zahnete doleva. A dejte si tam dvojku! A hned přibrzdíme, rozhlédneme se, je tady trojúhelník, a pojedeme doprava. Kaprovou. Ukažte rukou... víc, víc! Pořádně, takhle to vypadá, jako když se drbete na koleně nebo že vám spadl podvazek..., ztratili jsme rychlost, jen si tam dejte jedničku a hned dvojku, trojku... jen tak vt'uknout podrážkou... a kolem Nový radnice na Rynek, ukážeme rukou, že zahnete k orloji, a hned dáváme bacha, jestli se něco nepřižene z Pařížské... tak. A na koleje vjíždíme pevněji, kór po dešti..., to jsme hned na dlažbě..., a zahnete náměstím doleva. Pozor! Nic nejede v protisměru, ani kolejový vozidlo za námi..., a teď zahnete do Dlouhý třídy... Ale jestlipak jste se taky s panem otcem někdy vymázli?“

„Na Laurince ne..., až pak na bavoráčku sedmpade... Na Laurince se vymazoval otec sám..., matka na dlouhý štreky už neměla nervy, tak jsme si tam dojeli vlakem, a otec že za námi dojede na motorce. Ale nedojel nikdy. Tak jsme čekali v Brně, ale otec přijel

vlakem s rukou na kšandě a se zavázanou hlavou, ale ne zvadlej..., smál se! Že někde za Bítovem vletěl do kostela, do sakristie...“

„Oho! A do sakristie? To ani já ne! Ani se mi o tom nezdálo. Ale teď dobře, hodil jste tam pro strejčka jedničku. A zahrneme doprava..., po Revoluční je volno, tak přidat, přidat! Na křižovatce je lepší mít mašinu pod párou..., je to trapný, když vám to chcípne. Tedy má poklona panu otci, má uctivá poklona..., a jezdil dál?“

„Ano, pane Fořtík, a jezdil si dál, ale tím nebezpečněji, pořád ten stíhací závod. Jindy jsme zase jeli napřed do Skutče vlakem, a otec že za námi dojede s nějakým strojníkem. Ale zase přijeli bez motorky, vlakem, a zase samý flastr. To vlítli do kravského potahu. A když přijeli, liboval si táta a smál se: ‚Však uvidíte, já jednou dojedu!‘“

„Dejte si tam, Hrabal, jedničku..., a teď uhneme doprava a teď mlčet... u Reprezentáku je to všelijaký. Taky si pamatujte, že motocykl, to je mýtus, čím víc vás to dofláká, tím víc k tomu lnete, rozumíte..., pravej mužskej... Ostatně to poznáte sám, co to je, až budete ležet někde v noci s přeraženou nohou v příkopě..., k tý elektrice ne tak blízko! Nějakej pitomec z ní vyskočí..., a co říká předpis? Jakže máte jet?“

„Na bezpečnou vzdálenost a abych mohl kdykoliv zastavit.“

„No tak, Hrabal, proč to po Příkopech tak perete? Zahoukejte! Tady v těch místech jsem se vyválel se žákem, zrovna tak jako vy mi zajel na koleje a zlomil si klíční kost. Proto, Hrabal, pořád koukat, ne co zrovna hrozí, ale koukat i na to, co by mohlo hrozit! Pořád sledovat lidi..., s lidma to je – blik...! a už je to. Ovšem musíte mít štěstí, bez štěstí je riskantní si po Praze i vyjít. A teď zahrneme nahoru na Václavák..., světla signálů už nesvítí..., dejte si tam jedničku..., ano, je volno a jedeme nahoru středním proudem! Tak pan otec si užil s laurinkou, měli byste mu ji dát jednu na hrob jako pomník..., teď nehovořte, teď ne, teď je křižovatka Vodičkovy ulice... Tak už ji máme za sebou... no?“

„Ale vzpomněl jsem si, jak jsme jednou jeli do lázní Poděbrad. To si otec koupil dlouhý plášť, bylo léto a celá rodina naseknutá, my s bráchou mariňácký šatičky, ale za Kovanicema, jak otci ten krásný plášť vlál, tak se mu dostal do zadního kolečka...“

„Sekundárního, Hrabal, se říká.“

„Tak... a to sekundární kolečko si začalo namotávat ten plášť do zubů a teď to otce táhlo ke mně, pořád se ještě snažil dosáhnout rukou na páčku plynu, ale pořád ho to stahovalo na záda a ty jeho ruce pořád chňapaly do prázdna. Já už jsem taky začal padat na záda...“

„To je, Hrabal, výborný, nezapomeňte řeč, ale zahnete doprava. A nesedíte na tom tak křečovitě! Já vás srovnám... tak..., a teď zahnete do Ječné. Nu, povídejte dál.“

„Tak jsme přeletěli příkop a vjeli do žita. To bylo to trápení, že tenkrát byly látky tak pevný, dneska by se utrhly...“

„Ne, Hrabal, teď ne, ta křižovatka u Ignáce je všelijaká. Nalevo je nemocnice, to tady pořád křižují sanitky. Tak rači si tam dejte dvojku a pamatujte si, až budete jezdit sám, že vnitřní Praha se nejlíp jezdí pořád na trojku..., tady jsou dvě pumpy na benzin a u techniky pozor..., a pojedeme dolů k Vltavě!“

„Tak otec ležel na mně a pořád jsme jezdili dokolečka v žitě, až po krky v žitě...“

„Ne, Hrabal, teď ne..., na to musíte mít cit..., teď pojedeme podle Národního divadla a pořád dolů přes Křižovnický náměstí a pak zahnete k nám. Jen pusťte ty vojáky..., to je stojedenáctka podle zvuku... Co jsem říkal? Je to stojedenáctka, a přidat plyn! Z křižovatky se musí vystřelit! Tak...“

„A tak jsme jezdili žitem, otec řídil laurinku botou, jen nám koukaly hlavy, nám mužským, protože matce bylo hej! Ta omdlela. Až pak brácha zkoušel jednu páčku po druhý, víte, co jich tam tenkrát bylo, a otec křičel: ‚To není vona! Ta taky ne!‘ Až brácha vzal za tu pravou a pomalu jsme zastavili uprostřed žitného pole. Ale

pak jsme tátu nemohli dostat z kola, z těch zoubků..., ještě že šli lidi na pole a tak otce odřízli kosou. Otec si potom ze zbytku toho pláště dal ušít jen takovou bundičku...“

„Tady na Křižovnickým pozor! A víte co? Ještě to vezmeme k právnícký fakultě, pak doprava Pařížskou, ale tady pozor na koleje! A pak jste si koupili toho bavora?“

„Ano. BMW. To tedy bylo žihadlo! Tenkrát byl zase v módě Tazio Nuvolari. To jsem si sedl za tátu v Nymburce a za pětadvacet minut jsem spadl u akcízu v Hloubětíně, kde jsme zastavili. To celou jízdu už nebylo vidět vůbec nic..., jelo se jen v takovém mraku, z kterého sem tam zakřičel táta: ‚Nuvolari!‘ Mám si tam teďka dát jedničku?“

„A na co? Most je uzavřen. Ale to si to ten bavoráček pěkně šustil... ovšem! Kde jste si s ním poprvé lehli?“

„Mezi Mochovem a Nehvizdami. To jsme si koupili sajdkáru, otec už minul koně, napálil tam zase plyn, ale chytli jsme za zákolník vozu a otočili jsme se kolem osy. Já jsem vletěl na hrušku a tam jsem si zlomil klíční kost. Bylo to o prázdninách, hned první den prázdnin..., že jsem nepropadl, tak jsme jeli do Prahy, aby mi za krásné vysvědčení koupili klobouk... Otec přeletěl říditka a vrazil si brejle do obočí, brácha vypadl z vozejčku a nic se mu nestalo..., ale otec se nám chtěl na silnici střílet, jak mu tekla krev, tak neviděl. Křičel: ‚Já jsem slepej!‘ Tak jsme se na něj věšeli..., ať nás zastřelí taky..., ještě že tam byli lidi. Naložili mě a v Sadešský mi doktor dal škrobovej obvaz. Kam teď? Do Sanytrovů?“

„Do Sanytrovů... A co pan otec?“

„To jsem seděl v zájezdní hospodě, a kdo jinej nezahnul ze silnice než táta a brácha a utrženéj blatník na sajdkáře. Otec se smál pod zavázanou hlavou a křičel: ‚To byla šupa, co?‘“

„Tady, Hrabal, vopatrně. U Klementina mi žák přidal plyn..., bylo zrovna takhle navlhlo, a už jsem nemohl nic dělat než si lehnout taky. Dobře jste teďka ukázal a zahneme to k nám... Ještě

jedťte, dejte si tam jedničku... a otočíme se! Nedávat nohu na zem, že vás do ní kopnu! Zavřít plyn..., dejte tam neutrál a vypněte spínací skřínku. Škoda že jsme dneska spolu jeli naposled. Ale co tomu říkala máti?“

„Ta zrovna šla krmit slepice, když jsme vjížděli do vrat. Takový škrobový bratrstvo s utrženým blatníkem. Matka stála a držela mísu se zrním a otec se na ni smál a volal: ‚Maryško, to bylo něco, to byla krása!‘ A matka šla k zemi... načisto grogy. Mísa se zrním se rozsypala a slepice zobaly.“

„Tak já si zapálím, a řeknu vám, že váš pan otec byl bard, kterej měl svůj velikej život. No, dejte mi legitimaci, já vám to tam napíšu.“

Psal.

„Víte, že jste mě dneska panem otcem potěšil?“ řekl a podal mi legitimaci. Pak šlápl na péráka. „Už je chladno..., co? A uctivé pozdravení panu otci!“

„Vyřídím.“

A pan Fořtík se dotkl čela a otevřel plyn. Využil smyku na vlhké dlažbě, otočil mašinu skoro na místě o sto osmdesát stupňů a řinčel si to někam k Vltavě.

--miláček

Ještě před půlnocí postavili kanálníci na šarši. Tedy celkem šest králů a šestatřicet kokilen. Pracovali mlčky, soustředěně, protože kudy teče žhavá ocel, všechny ty cesty musejí být ze šamotových trubek nebo důkladně vymazané grafitem. Když pak nasadili na kokilny klobouky a připravili dřevěné uhlí, předák rozhodl:

„Tak, kluci, vorazíme si, ju?“ A přeběhl po pružném prkně přes kanál.

Na druhé straně si vzpomněl: „Hansi, kdo myslíš, že za tebe bude uklízet ty antikorový svině?“

Řekl a ukázal na ztuhlé kusy rozlité ocele, ztuhlé cákance plné podivných tvarů.

„Já,“ ukázal na sebe Jenda a hned se bránil, „ale od začátku šich-ty nebyl volnej granik. Hele, granikářka na dvacítce není!“

„Tak sis měl na ty svině zajet šnoblem,“ řekl předák a ukázal ke stropu ocelárny, kde visel jeřáb se zobanem.

„Vám se to řekne, šnoblem, ale šnobl vozil krále.“

„Tak jsi měl na něj počkat!“

„Počkat..., ale pak šnoblem dávali do štosu žízivný roxory..., a teďka, slyšíte?“ zalomil Jenda vztyčený prst tím směrem, odkud zazníval zvon, „slyšíte! Eska zvoní na probu, tak zase nebude granik volnej!“

„To tě ale nezachránilo,“ pravil předák a žertem pleskl Jendu po tváři.

Pak usedli stranou, hned za hromadu zvolna chladnoucích ingotů, předák obrátil prázdnou bednu od chromu, posadil se na ni a poručil: „Tak, Kudlo, dáme se do toho?“ Kudla se usmál: „Dáme!“

A všichni šilhali nahoru, kde se jeřábník vykláněl z jeřábu, otáčel všemi kontroléry a stroj současně ujížděl, zdvíhal nahoru plnou kocábkou vápna a přitom ještě unášel ten vůz s vápnem k boku ocelárny.

„To je proti předpisům!“ řekl Jenda.

„Františku pitomej,“ odpověděl shovívavě předák, „když dá granikář na předpisy, pojede v ocelárna na čtyřicet procent, Františku pitomej.“

A jeřáb duněl ocelárnou, bílá kocábka s vápnem se snášela u elektrické pece, nahoře na martinkách byly odsunutě dveře a tím ohromným obdélníkem bylo vidět hvězdné nebe. Vzduch umazaný o chladnou noc se táhl až sem a Jenda stál a upřeně se díval na ty hvězdy.

Pak ale otevřeli fiatku a lopaty rytmicky házely do tavby drcený nikl, který se v lázni okamžitě taval a na povrchu tvořil ohromné zrcadlo, které vrhalo ocelárnou zrovna tak ohromné reflexy a oslňovalo oči. Tavič stál opodál elektrické pece a díval se do vroucí ocele skrz fialovou tabulku skla.

Jenda stáhl aktovky, které musel všet na dráty, protože v ocelárně je hodně krys.

„Já za to nic nedám,“ řekl Kudla, když vyndal z aktovky do zástěry zabalené nůžku a mašinku, „že ty potvory se jednou spustějí od stropu i po tom drátě!“

„Kudlo,“ připomněl předák, „jak povídám, vostříháte mě tak, abych vypadal jako nevostříhanej. Mě pak zebe hlava!“

„To víte, uděláme jen takovou američku,“ řekl Kudla a položil mašinku na plechový soudek od vanadia. A když viděl, že Jenda usedá na bedýnku, zezadu vzal mu tu bedničku pod zadkem. A Jenda se svalil i s mazanými chleby do prachu.

„Hlavně to vezmeme po stranách,“ řekl jakoby nic Kudla a pokračoval: „Říkal mi švára, jak na starý Poldovce chytili do pasti krysu, polili ji benzinem, zapálili a pustili z pasti. A ta krysa běžela přes celej platon jak rachejtle!“

„Kudlo, jen mi to moc neberte u uší,“ lekal se předák.

„Já vím, přeci nebudete nosit havla jako tady ten eman, ne?“ ukázal Kudla na Jendu, který si okrajoval umazané chleby.

„Každej at' se stříhá, kde chce a jak chce,“ rozkřikl se Jenda, „ale já se dávám stříhat jedine v Kadeřnictví mladých a tam stříhá Francouz Theodor Olivieri, ale to vám je sekáč. Zeptejte se, koho chcete, každej vám řekne, jakej to je štráfek. Ouzký nohavičky, kabátek střiženej do flašky a v neděli odpoledne nosí tááákovejhle klobouk, tááákovýhohle štetsona,“ pověděl nadšeně Jenda a prstem ukázal kolem hlavy.

„Jakýho?“ optal se Kudla a přestal stříhat.

„Takovýhohle,“ ukázal Jenda znovu, „ale s vámi by vůbec Theodor nemluvil, to jenom mně udělá fazonku, jakou já chci. Vlnky, nebo ofinu? A nakonec se zeptá, je libo kolínskou, nebo fialkovou?“ A Jenda sundal čepici, sklonil hlavu, jak nejvíc mohl, a ukazoval, jak krásné má vlnky, které mu udělal Theodor Olivieri v Kadeřnictví mladých..., a jenom jemu. Kudla toho využil a sfoukl z mašinky ty jemně nasečené vlasy na Jendův mazaný chleba.

„Krásné vlasy,“ poznamenal.

„Kudlo,“ plašil se předák a vymotal ruku ze zástěry, „pro smilování, moc mi to neberte, už cejtím průvan!“

„Já vím, ale fazonka musí bejt,“ konejšil Kudla, a když se podíval na zem a uviděl tam samé otisky krysích tlapiček, podobných mrňavým liliím, řekl: „Ale já když jsem dělal na martinkách, chytil jsem taky jednou krysu do pasti. Dal jsem ji do muldy a jeřábník s ní zajel až k samé peci. Bylo zrovna po odpichu, zvedl jsem dvířka pasti... a krysa, když viděla na druhý straně peci otvor, proběhla celou žhavou nístějí! Celou pecí! Oběhli jsme... a tam ležela krysa už mrtvá, docela jí uhořely nohy, ale že měla potvora šanci, tak šla!“

Kanálníci se odmlčeli a nůžky pracovaly.

„Proletěl andělíček,“ řekl Jenda.

„Co?“

„To se tak říká, když lidi sedějí a nevědí, o čem mluvit, najednou... Proletěl andělíček!“ vysvětloval Jenda.

Kdosi ukrytý v tmách zakřičel: „Na fanách není bláto!“

„Hansi, tak jakpak proháníte ženský?“ optal se předák.

Jenda, jako by čekal jen na tuhle otázku, odpověděl: „Tak tuhle neděli jsem seděl ve Sportce u barového pultu, nohu přes nohu, aby bylo vidět proužkovaný ponožky a malý botičky, já vám mám malou nohu, podívejte se!“ řekl a nastavil botku, aby viděli.

„Ukaž...!“ prosil Kudla, a když ji Jeníček znovu nastavil, Kudla se mu na ni parádně vyplil.

„Nechte si to!“ zlobil se Jenda, „žárlíte, třicet osm! A vedle mě si sedla sekanda, povídám jí, slečno, mohu vás pozvat na skleničku, co ráda pijete? A vona si poručila rum. Ťukli jsme si, já s minerálkou, protože jsem abstinent, ona mě znalecky přejela očima, a když jsem se jí podíval za vejstřih, povídám, slečno, vy máte ale pěkný plíce. A ona mi řekla, hodně vás bolí hlava? A já jsem řekl, že někdy tak, až mi v ní jezdějí rychlíky. A vona pravila, abych si lil do ucha vopičí kapky a s tou hlavou si pak důkladně zatřepal, jak se sidolem. Ohromný dojetí jsem měl z tý slečny!“ kývl si Jeníček.

„Jen jestli nekecáš,“ řekl předák.

„To tedy nekecá,“ rozkohoutil se Kudla, „to je celá tahle generace, samý dojetí! Ten můj sráč taky. Přijde domů ze šichty a vykládá mi nadšeně, táto, tak jsme v kovárně naštelovali buchar akorát tak, aby se mi zastavil dva milimetry od nosu. Povídám, ty sráči, snad sis tam nelehl! I lehl, táto, ale to byla fofrovačka, zatemnil se mi celej svět, když mi to žihlo ty dva milimetry od nosu. Povídám, a proč sis tam lehal, řekni, proč? Jednak, táto, jednak věřím mašinám..., ale hlavně jsem měl prima dojetí. A holky na mě teď koukají docela jináč!“ Kudla zahrozil nůžkama a volal, „já bych vám, sráči, dal dojetí!“

Tu chvíli odpíchli martinku, šestku, helfr rychle odtahával tyč a rýnou bouřlivě se řinula ocel a pleskala do zahřáté fany, jiskerky prskaly jak hořící zrní, vrchní mistr, ozářený jak d'ábel, stál na pla-

toně, jednou rukou ukazoval, aby jeřáb popojel, druhou rukou držel fialové sklo před očima, aby nakonec dal znamení, a helpř vhodil do pánve lopatu silicia... a z pánve nejdřív vyšlehl skořicový dým a pak oslnivé světlo, podobné pyrotechnické slavnosti. A jeřábník, pod kterým visela ta pánev, s rukama na kontrolérech tajil dech, aby co nejmíň vdechoval ty jedovaté a krásné páry.

„Kudlo, já jsem vystřihanej jako prajs!“ ohmatával si hlavu předák.

„To se vám jen zdá, škoda že nemám zrcadlo! Ale Hansi, pohni se a skoč mi pro trošku vody,“ poručil Kudla a podal Jendovi skleničku od hořčice a přitom mu šlápl na nohu.

„Vyholíme kotletky...,“ řekl tiše.

A když se Jenda vrátil, Kudla si navlhčil prst, objížděl kolem uší předáka a vykládal mu: „Dojetí... dojetí! Já jsem byl taky samý dojetí. Nebejvali jsme lepší... Ale copak se jen hejbáte? Mohl bych říznout do ouška!“ polekal se.

„Krucí, Kudlo, nevzal jste mi ty kotletky celý?“

„Ne..., jen trošku, byl byste jak notář..., a ještě vyholíme krček!“ řekl Kudla, a když se otočil, schválně klopýtł a polil Jendu. „Nemůžeš si, pazoure, sednout jinam?“

„To nic, to nic,“ omlouval se Jenda a díval se dál otevřenými vraty na hvězdy.

„Tak já ti to odpouštím... A dáme pomádu, nebo jen vodičku? Vodičku, dobře. Ale náš parták byl nějakej pan Šerner. Ten vozil s sebou lejstra, a v márnici, když jsme do ní zacouvali, pan Šerner prohlížel ceduličky, na kterých bylo napsáno, jak se kdo jmenuje, a ty ceduličky byly přivázány každému mrtvému strunkou k palci, aby se to nespletlo. To samý máte i v porodnici, děti mají taky ceduličky, aby se nezvexlovaly... Ale pan Šerner bral ty cedulky a odškrtával je v lejstřech. A šofér povídá, pane Šerner, támhle je ještě jeden na pitevním stole. A pan Šerner vzal ceduličku přivázanou strunkou k palci... a teď ten mrtvej se posadil, zasalutoval...

a zase si lehl. A pan Šerner, jak už odškrtal za svůj život desetitisíce mrtvejch, vyskočil jak pérák, rozšlápl víko rakve, povalil mě a pak zdálky se díval... A šofér se smál a říkal, pane Šernere, podívejte se! A tahal za provázky a mrtvej se znovu posadil a salutoval. Tuhle vodičku, tu mám ještě od Procházky, Prague,“ řekl Kudla a zeptal se důvěrně, „uděláme pěšinku jako Fairbanks?“

„Jako Fairbanks,“ kývl předák.

A Kudla odvázal zástěru a všechno z ní vypráskal do očí Jendovi, který s rukama pod kolenem se díval na druhou stěnu ocelárny, tam mezi martinské pece, kde odsunutá vrata rámovala modrou mapu hvězd.

„To, Hansi, nic, to nic,“ sípal Kudla, a když se ječivým smíchem vydováděl, pravil, „tohle vůbec nic není. Ale člověk si tak dlouho dělá legraci, až se potká s pravým osudákem.“

„S kým?“ přestal si mnout oči Jenda a vzhlídl.

„S osudákem,“ řekl Kudla a cvrnkl Jendu do nosu.

Předák si prstem objížděl za límcem košile, pak i sahal na týl lebky.

„S osudákem?“ vyvalil oči Jenda.

„S osudákem. Tak hele, matlafousku, ve Strašnicích v krematoriu jsem měl kamaráda, se kterým jsme se měli rádi, a ten se jmenoval Olda Tůma. Pěstovali jsme spolu rybičky a dafnie. Jednou byl nemocnej von a já taky. A když jsem se pozdravil, šel jsem do krematoria, sejdu dolů, skrz strop slyším, jak zpívají sborem... Čechy krásné, Čechy mé... a dolů jde rakev. Povídám mistrovi, mistře, kdepak je Olda Tůma dneska? Ale mistr nejdřív vzal tu rakev do klepet, a než ji na sáních zastrčil do žáru, ukázal na tu rakev a řekl... Olda Tůma je dneska tady...! a já už jsem to hnal, zastavil jsem se až na Floře..., ale to nemuselo bejt...,“ zašeptal Kudla, když cítil, jak mu předák do kapsy strčil nějaké mince.

Pak uložil mašinku a nůžky a hřeben do zástěry potištěné saxofony a harmoničkami, vytáhl kousek chleba... a aktovku vytáhl na drát.

A loudali se ke kanálu. Na druhém konci pracovala druhá parta, háčkama sundávali z ingotů klobouky. Jeřáb se vždycky snesl, až háčky zazvonily o ocel, pak kdosi rychle přiskočil k růžové oceli a s tváří odvrácenou, avšak se šilhajícima očima rychle zapnul háčky za ucha klobouku... a rychle odstřelil. A jeřáb zabral, vytrhl klobouk a už jej unášel..., jen šedivý kruh se nesl přítímím nad kanálem... jak bublina, jak kroužek kouře..., až zmizel...

„Tak, kluci,“ rozhodl předák, když si nasadil čepici, „hned pod osmičkou si připravíme kanál na šarši, nejdřív ale vyndáme svině a kořeny. A když bude nějaká ta svině těžká, ty, Hansi, půjdeš dozadu za esku, přineseš obruče ze soudků od manganu, vždy jednu obruč na jeden konec svině, druhou obruč na druhý konec svině... a granik vám to vytáhne háčkama, ju?“

A po žebříku sestoupili do kanálu.

Jenda vzal krumpáče a lopaty, které měl zastrčené za šedesátimetrákovým roxorem, ingotem, který tarasil kanál. Než začali pracovat, počkali, přitiskli se ke zdi kanálu, nad nimi licí jeřáb vezl plný kalich strusky. A nad tou žhavou struskou jak polární záře svítila ta šlaka plná fosforu a jedovatých škvár..., a asi že vozy dosud nepřijely z haldy, jeřábník postavil ten kalich nad kanál tak, že jej opřel o konstrukci martinské pece. Předák si plivl do dlaní a: „Hansi, jak hodně tancujete?“

„To mě máte vidět! U Modrý hvězdy jsem s jednou tesal figury a tak se mi to líbilo, že jsem šel za svou tanečnicí i na toaletu. Jenomže jejímu šamstříkovi se to nelíbilo, a tak mi dal facku.“

„Jsou lidi nervózní, nezdá se vám?“ nastražil uši předák.

„A jak!“ kápl si do noty Jenda, „hrozně. Byl jsem si koupit v Praze gramofonový desky se souborem pana Kučery a pak jsem se stavil na pošumavském věnečku. Hudba příjemně cucala mosaz, jdu k hezký slečně, ukloním se a povídám, slečno, smím prosit? A tomu jejímu říkám podle předpisu, kamaráde, dovolíš? A on na mé táákhle, odval se, balvane! Povídám, cos to řekl? A on zase,